

DOI: 10.17986/blm.1555

Adli Tıp Bülteni 2022;27(1):60-65

Diyarbakır'da Otopsis Yapılan Çocukluk Çağı Ateşli Silah Ölümlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of Childhood Firearm Deaths Autopsies in Diyarbakır

Uğur Çom¹, Burak Gümüş²¹Çorum Adli Tıp Şube Müdürlüğü, Çorum, Türkiye²Hitit Üniversitesi Tıp Fakültesi, Adli Tıp Anabilim Dalı, Çorum, Türkiye

ÖZ

Amaç: Diyarbakır ilinde otopsis yapılan çocukluk çağı ateşli silah ölümlerinin tıbbi bulguları, karakteristik özellikleri, tahkikat bilgileri incelenmiş olup, ateşli silah bulundurulmasının çocuklara etkileri ve benzer olayların engellenmesi için olası çözüm yollarının tartışılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Adli Tıp Kurumu Diyarbakır Adli Tıp Grup Başkanlığı tarafından 2014 ve 2018 yılları arasında otopsi işlemi yapılan 18 yaş altı kişilerde ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümler, düzenlenmiş otopsi tutanakları üzerinden retrospektif olarak incelendi.

Bulgular: Otopsi uygulanan ateşli silah ölümlerinin %5,7'si çocukluk çağında meydana gelmişti. Çalışmamızda 62 olgu (%92,5) okul dönemi çocukluk çağındaydı. Erkek olguların sayısı 43 olup (%64,2), kadın olguların sayısı 24 (%35,8) olarak tespit edilmiştir. İntihar orijini olgularda daha sık görülürken (21 olgu, %31,3), cinayet ve kaza orijini azalan sıklıkla (sırasıyla 11 olgu-%16,4, 8 olgu %12) tespit edilmiştir. Kadın olguların %54,1'inde (13 olgu) intihar etiyojisi değerlendirilmektedir. Kısa namlulu silah kullanımı 33 olguda (%49,2) mevcut olup, 33 olguda (%49,2) da uzun namlulu silahlar kullanılmıştır. Olay yerinde ölüm meydana gelen olgu sayısı 42 (%62,6) olup, 25 (%37,4) olgu hastanede hayatını kaybetmiştir. Elli dokuz olguda (%88) tek ateşli silah yarası mevcut olup, birden fazla ateşli silah yarası 8 olguda (%12) tespit edilmiştir.

Sonuç: Bireysel silahlanmanın ciddi mekanizmalarla kontrol altına alınmasının, çocukların ateşli silahlara erişiminin engellenmesinin ve ateşli silahların yol açabileceği zararlar hususunda toplumsal farkındalık oluşturulmasına yönelik eylemlerin bu tür olaylarla daha az karşılaşmamızı sağlayacağını düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk çağı, ateşli silah ölümleri, ölüm, otopsi

Yazışma Adresi/Address for Correspondence: Uğur Çom, Çorum Adli Tıp Şube Müdürlüğü, Çorum, Türkiye
E-posta: comugur@gmail.com ORCID ID: orcid.org/0000-0002-1076-7083

Geliş tarihi/Received: 01.04.2021
Kabul tarihi/Accepted: 28.07.2021

ABSTRACT

Objective: The medical findings, characteristics and investigation information of childhood firearm deaths autopsied in Diyarbakır were examined. It was aimed to discuss the effects of possession of firearms on children and possible solutions to prevent similar incidents.

Methods: Deaths due to firearm injuries in individuals under the age of 18 years, who were autopsied between 2014 and 2018 by the Council of Forensic Medicine, Diyarbakır Forensic Medicine Group Presidency, were analyzed retrospectively through autopsy reports.

Results: 5.7% of firearm deaths undergoing autopsy occurred in childhood. In our study, 62 cases (92.5%) were in the ages of school period. The number of male cases was 43 (64.2%), while the number of female cases was 24 (35.8%). While the suicide origin was observed more frequently in the cases (21 cases, 31.3%), origin of the murder and the accident was found less frequent (11 cases-16.4%, 8 cases 12%, respectively). In 54.1% (13 cases) of female cases, the etiology of suicide was evaluated. Short barreled weapons were used in 33 cases (49.2%), and long barreled weapons were used in 33 cases (49.2%). The number of cases with death at the scene was 42 (62.6%), and 25 (37.4%) cases died in the hospital. There was a single gunshot wound in 59 cases (88%), and more than one gunshot wounds were detected in 8 cases (12%).

Conclusion: We think that the actions aimed at ensuring preventing children from accessing firearms, controlling individual armament with serious mechanisms and raising social awareness about the damages that firearms can cause will make us encounter less of such incidents.

Keywords: Childhood, firearm fatalities, death, autopsy

GİRİŞ

Çocukluk çağı Birleşmiş Milletler tarafından kanunun belirlediği haller dışında doğumdan 18 yaşına kadar olan süreci kapsamaktadır (1). Çocukluk çağında adli nitelikli olgularda trafik kazalarına bağlı ölümler sıklıkla görülürken, ateşli silah ölümleri artan sıklıkla karşımıza çıkmaktadır (2). Ateşli silahların daha fazla bulundurulduğu ve geleneksel yapıda önemli yer tuttuğu bölgelerde bu olaylarla daha sık karşılaşılmaktadır (3).

Bu çalışmada, Diyarbakır ilinde otopsi yapılan çocukluk çağı ateşli silah ölümlerinin tıbbi bulguları, karakteristik özellikleri, tahkikat bilgileri incelenmiş olup, ateşli silah bulundurulmasının çocuklara etkileri ve benzer olayların engellenmesi için olası çözüm yollarının tartışılması amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Çalışmada Adli Tıp Grup Başkanlığı tarafından 2014 ve 2018 yılları arasında otopsi işlemi yapılan 18 yaş altı kişilerde ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümler retrospektif olarak düzenlenmiş otopsi tutanakları üzerinden incelendi.

Veriler kayıt altına alınırken; kişilerin demografik özellikleriyle birlikte olayın zamansal verileri, olay orjini, yaşadıkları yerleşim birimleri, olayın gerçekleştiği ortam, tıbbi tedavi alıp almadıkları, kullanılan ateşli silah, ateşli silahın sahibi, atış mesafesi, yaralanma bölgeleri ve yaralanan dokular, isabet sayısı incelendi. Elde edilen verilere temel istatistik yöntemleri uygulanarak Microsoft EXCEL programında tablo, grafik, şekil oluşturuldu.

BULGULAR

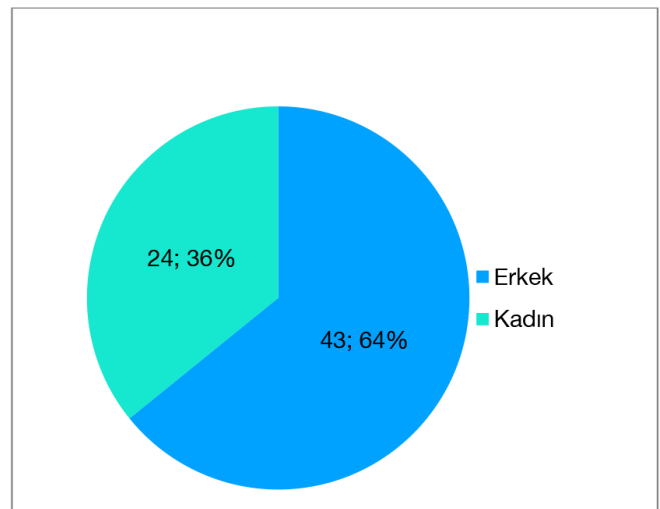
2014 ve 2018 yılları arasında toplam 1.053 ölüm olgusuna sadece ölü muayenesi işlemi uygulanmış olup, 3.347 ölüm olayında da sistematik otopsi işlemi uygulanmıştır. Otopsi işlemi uygulanan ölümlerin %34,7'si (1.161 olgu) ateşli silah kaynaklıdır. Ateşli silah kaynaklı bu ölümlerin %5,7'si (67 olgu)

çocukluk çağında meydana gelmiş olup, çalışmamızın verilerini oluşturmaktadır.

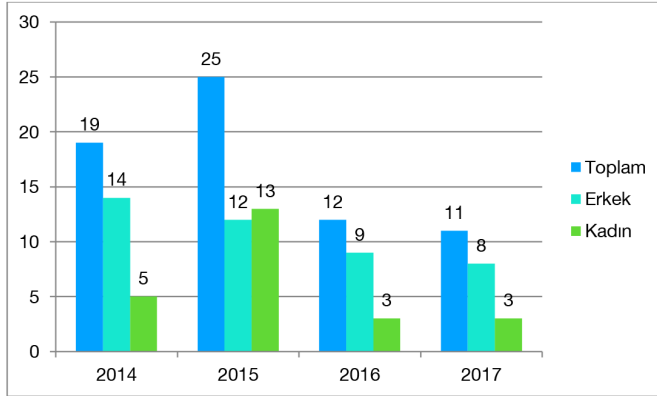
Çalışmamızda 62 olgu (%92,5) 7-18 yaş arasındaki okul dönemi çocukluk çağında olup, 5 olgu (%7,5) 7 yaş altı çocuklardan oluşmaktadır. Erkek olguların sayısı 43 olup (%64), kadın olguların sayısı 24 (%36) olarak tespit edilmiştir (Grafik 1,2). Otopsi tutanaklarının incelenmesinde intihar orjini olgularda daha sık görülürken (21 olgu, %31,3), cinayet ve kaza orjini azalan sıklıkla (sırasıyla 11 olgu-%16,4, 8 olgu %12) tespit edilmiştir. Yirmi yedi olgunun (%40,3) adli tahkikat sürecinin araştırma aşamasında devam ettiği değerlendirilmiştir.

Çalışmamızda 53 olay (%79,1) kentsel alanda, 14 olay (%20 ,9) kırsal alanda meydana gelmiştir. İç mekanda meydana gelen olay sayısı 21 (%31,3) olup, 18 olay (%26,8) dış mekanda gerçekleşmiştir. Yirmi sekiz olguda olayın gerçekleştiği mekan hususunda bilgi elde edilememiştir.

Çalışmamızda olgular en sık yaz ve kış aylarında meydana gelmişken, en az olgu sonbahar aylarında meydana gelmiştir

Grafik 1. Cinsiyete göre olgular

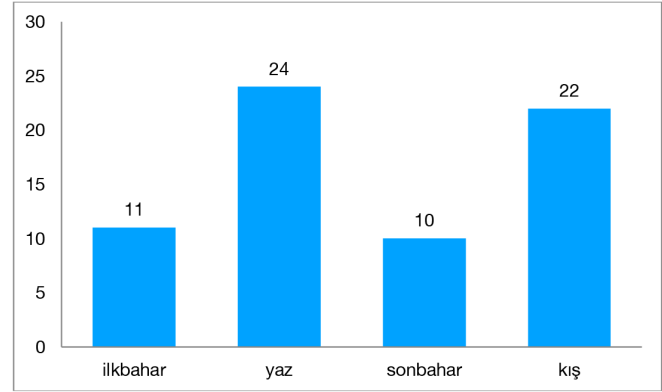

Grafik 2. Olgularda yıllara göre cinsiyet dağılımı

(Grafik 3). Hafta içi günlerde meydana gelen olgu sayısı 53 olup, 14 olgu hafta sonu günlerde meydana gelmiştir (Grafik 4).

Tabanca gibi kısa namlulu silah kullanımı 33 olguda (%49,2) mevcut olup, 28 olguda (%41,7) av tüfeği, 5 olguda (%7,4) da harp silahı niteliğindeki uzun namlulu silahlar kullanılmıştır. Bir olguda silahın niteliği ile ilgili bilgi edinilememiştir. Kullanılan ateşli silahın 12 olguda (%12,9) bireyin kendisine veya ailesine ait olduğu tespit edilmiş olup, 17 olguda (%10,4) ateşli silahın bireyin kendi ailesi dışındaki kişilere ait olduğu tespit edilmiştir. Otuz sekiz olguda (%56,7) silah sahibi ile ilgili bilgi edinilememiştir.

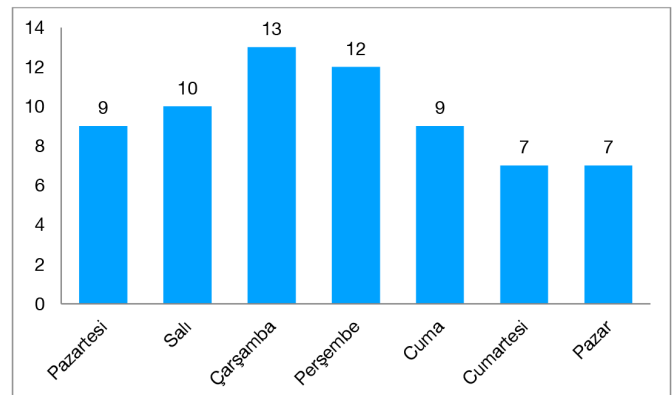
Tablo 1. Veriler ve oranlar			
		N	%
Yaş grubu	0-1	2	3,0
	1-7	3	4,5
	7-18	62	92,5
Orjin	Kaza	8	12,0
	İntihar	21	31,3
	Cinayet	11	16,4
	Araştırma aşamasında	27	40,3
Yerleşim Yeri	Kent	53	79,1
	Kırsal	14	20,9
Ölüm yeri	Olay yeri	42	62,6
	Acil servis	9	13,6
	Yataklı servis	16	23,8
Silahın tipi	Av tüfeği	28	41,7
	Tabanca	33	49,2
	Uzun namlulu silah	5	7,4
İsabet Sayısı	Tekli	59	88,0
	Çoklu	8	12,0
Atış Mesafesi	Bitişik	26	38,8
	Yakın	4	6,0
	Uzak	18	26,8
	Elbiseli Bölge	15	22,4
	Tedavi görme	4	6,0

Grafik 3. Mevsimlere göre olgu sayıları

Olay yerinde ölüm meydana gelen olgu sayısı 42 (%62,6) olup, 25 (%37,4) olgu hastanede hayatını kaybetmiştir. Hastanede hayatını kaybeden olguların 9'u hastaneye eks duhül olarak giriş yapmıştır. Hastane yatışı ve tedavi işlemi 16 olguda (%23,8) mevcuttur. Tüm olgulara sistematik otopsi işlemi uygulanmıştır. Otopsi işlemleri ile tespit edilen bulgularda; olgularda ağırlıklı olarak (59 olgu-%88) tek ateşli silah yarası mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ateşli silah yaraları en sık bitişik atış mesafesinden yapılmış olup (26 olgu-%38,8), elbiseli bölgeye denk gelen 15 olguda (%22,4) atış mesafesi tayini elbiselerin kriminal incelemesine bırakılmış, 4 olgunun (%6) da atış mesafesi tayini yara yerinin görmüş olduğu tedaviye bağlı değerlendirme yapılmasını sağlayacak özelliklerini kaybettiğinden değerlendirilememiştir. Otopsi işlemleri sırasında 23 olguda (%34,3) ateşli silah yaraları dışında ek tıbbi amaçlı uygulanan bulguların bulunduğu belirtilmiş olup, 2 olguda künt travmatik etkiye bağlı yaralanma, 1'er olguda ise self mutilasyon kesi nedbeleri ve dövme mevcut olduğu bildirilmiştir. Kırk olguda (%59,7) ateşli silah yarası dışında herhangi bir ek dış muayene bulgusu tarif edilmemiştir (Tablo 1).

Birden fazla ateşli silah yarası bulunan olgular da birlikte değerlendirildiğinde ateşli silah yaralanmasının en fazla bulunduğu bölge 33 olgu (%49,3) ile kafa bölgesi olup, 21 olguda (%31,3) göğüs-sırt bölgesinde, 18 olguda da (%26,9) batin bölgesinde yer almaktadır. Ekstremiteler ateşli silah yaralarının

Grafik 4. Haftanın günlerine göre olgu sayıları

en az bulunduğu bölgelerdir (dört ekstremitede toplam 3 olgu %4,5). Otopside en sık yaralanan organ beyin olurken, en sık kafatası kırıkları tespit edilmiştir (Şekil 1).

TARTIŞMA

Çocukluk çağı adli ölüm olayları her coğrafyada farklı niteliklerle ve çoğu zaman da önlem alınabilecek nedenlerle karşımıza çıkmaktadır (4). Bu adli ölüm olaylarında ateşli silah ölümleri de karşımıza sıklıkla çıkmaktadır. Çalışmamızda ateşli silah ölümleri içerisinde çocukluk çağında meydana gelen ölüm oranı %5,7 olarak tespit edilmiştir. Ülkemizde çalışmamızla benzer şekilde İzmir ve çevre illerinde yapılan bir çalışmada %6,07'lik oran tespit edilmişken (5), Eskişehir'de ve Erzurum'da yapılan çalışmalarda (6,7) daha yüksek oranlar (sırasıyla 20 yaş altında %16,3, 19 yaş altında %18,9) bulunmuştur. Diyarbakır'da 2009-2014 yılları arasında yapılan bir çalışmada da bu oran 20 yaş altında %33 olarak tespit edilmiştir (8). Yurtdışında ABD'de bu oran 17 yaş altında %7,3 olarak tespit edilmiştir (9). Her ne kadar silah bulundurulması ve kullanımı bölgede yaygın olsa da, çocukluk çağındaki ölümlerde diğer çalışmalara kıyasla daha düşük oranların tespit edilmesinde, çalışma yıllarında terör eylemleri ve buna bağlı erişkin yaş ölümlerinin çok fazla sayıda görülmesinin etkili olduğunu değerlendiriyoruz (10).

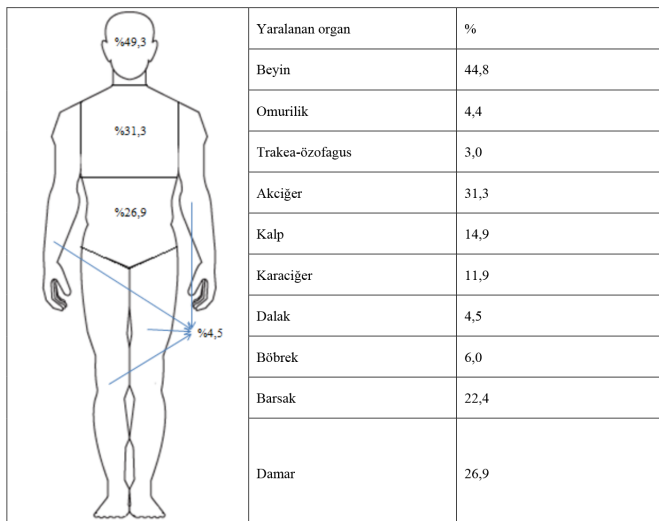
Ülkemizin güneydoğusunda siyasal gerilimlerin ve şiddetin ortasında yaşayan çocuklar ve gençler, maddi anlamdaki yoksunluklarına ek olarak psikolojik stres, ayrıca ölüm ve yaralanma gibi ciddi risklerle karşı karşıya kalmaktadır (11). Çocukluk çağındaki ateşli silah yaralanması olaylarında özellikle geç okul dönemi çocuklarında olay ve ölüm oranının daha sık olduğu izlenmektedir (12,13). Çalışmamızda da olguların %92,5'ini okul dönemi çocukları oluşturmaktadır. Bu yaş grubu çocuklarının araştırma arzuları ve merak duygularının daha fazla olmasının, silaha küçük yaş gruplarına kıyasla daha kolay ulaşabilmelerinin bu oranlara neden olduğunu

değerlendiriyoruz. Silah kullanımının ailesel ve toplumsal zararları, bireylere maddi-manevi verebileceği zararlara yönelik bilgilendirme faaliyetleri ile silah kullanımında ve buna bağlı yaralanmalı-ölümlü olaylarda ciddi azalmalar sağlanabileceğini düşünmekteyiz.

Ateşli silah ölümlerinin erkeklerde daha sık görüldüğü (14,15) bilinmekle birlikte, çalışmamızda kız çocuk ölümlerinin oranı diğer çalışmalara kıyasla daha yüksek oranda bulunmuştur (5,13,16). Kadın olguların %54,1'inde (13 olgu) intihar etiyojisi değerlendirilmektedir. Buna karşılık erkeklerde bu oran %18'dir (8 olgu). Bölgenin sosyokültürel yapısının bir sonucu olarak erkek egemen toplum, kız çocuklarının erkek çocuklar kadar değer görmemesi kız çocuklarında psikolojik etkiyi beraberinde getirmektedir. Erken yaşta evlilik de bölgede sıklıkla karşılaşılan bir durumdur (17). Kız çocuklarının yüksek oranda mevcut olması ve intihar etiyojisinin oranında, belirttiğimiz bu hususların ciddi katkısı olduğunu düşünüyoruz.

Ateşli silah yaralanmaları kentsel alanlarda daha sık izlenmektedir (5,18). Çalışmamızda kentsel alanda meydana gelen olay oranı %79,1 olarak tespit edilmiştir. Ölümlü çocukluk çağı olgularında ülkemizde yapılan çalışmalarda en sık uzun namlulu silah kullanımı tespit edilmişken (5,16), ABD'de yapılan çalışmada en sık kısa namlulu silah kullanımı saptanmıştır (13). Çalışmamızda kısa namlulu ve uzun namlulu silahlarla meydana gelen ölüm oranları eşit oranda tespit edilmiştir. Kırsal alandaki olgularda %71,4 (10 olgu) oranında av tüfeği kullanımı izlenmişken, bu oran kentsel alandaki olgularda %33,9 (18 olgu) olarak bulunmuştur. Kırsal alandaki olaylarda av tüfeği kullanım oranının yüksek olmasında bu alanların terör etkisine daha açık olması ile silah bulundurmanın yaygın olması, aynı zamanda doğal hayatın etkisine açık olması nedeniyle kinetik enerjisi yüksek av tüfeklerinin evlerde bulundurulması, çocukların da ilk olarak duvarda güç gösterisi şeklinde mevcut bu silahlara kolaylıkla ulaşımı asıl etkindir. Üstelik bu silahların ateşlenmeye hazır halde bulunduruluyor olması da çocukların ölümüyle sonuçlanmaktadır. Bireysel silahlanmanın gerek tabanca gerekse de av tüfeklerinde ciddi bir kontrol mekanizmasına tabi tutulması ve ailelerin yaşanabilecek kaza ve kötü durumlara karşı bilgilendirilmesinin olgu sayılarında ciddi azalmalar sağlayacağını düşünmekteyiz.

Ateşli silah yaralanmalarında ölümlerin çoğu olay yerinde gerçekleşmektedir (19). Çalışmamızda da 42 olguda (%62,6) olay yerinde ölüm meydana gelmiştir. Hastaneye kaldırılıp tedavi sürecinde ölüm meydana gelen olguların 11'inde (%68,7) kısa namlulu silah kullanımı mevcut olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar eşit oranda uzun ve kısa namlulu silah kullanımı oranı tespit edilmişse de tedavi gören olgularda kısa namlulu silahların belirgin fazla oranının, bu tür silahların uzun namlulu silahlara göre kinetik ve hasar verici etkisinin daha düşük olmasından kaynaklandığını ve olay yerinden hastaneye ölüm meydana gelmeden yetiştirilebildiklerinden kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Şekil 1. Yaralanma bölgeleri ve yaralanan organların olgulardaki oranları (67 olgu üzerinden)

Ateşli silah bulundurulması ülkemizde T.C. Resmi Gazete'de 15.07.1953 tarihinde yayınlanan 6136 sayılı "Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun" kapsamında kontrol altına alınmıştır. Bununla birlikte ülkemizde resmi kayıtlara göre 706877 ateşli silah bulundurma ruhsatı (20) bulunurken, bu oran gelişmiş ülkelerde de yüksek oranlardadır (21). Ateşli silah kullanımı ve ulaşımının daha serbest olması beraberinde ölümlü ve yaralanmalı olaylarda da artan oranlarda karşımıza çıkmaktadır (11,22,23). Çalışmamızda kullanılan ateşli silahın sahibinin maktül veya çekirdek ailesinin olduğu olgularda (12 olgu), iç mekanda gerçekleşen olay oranı %91,6 (11 olgu), intihar orjini oranı %75 (9 olgu) ve kadın cinsiyet oranı %75 (9 olgu) olarak tespit edilmiştir. Ateşli silah bulunduran bireyler yaşadıkları psikolojik stresle beraber ellerinin altındaki silahla intihar eylemine kolaylıkla kalkışabilmekte ve geri dönülemez sonuçlarla karşılaşabilmektedir. Ateşli silahlar ile intihar eylemi özellikle erkek bireylerde daha sık karşımıza çıkmakta iken, çalışmamızda kadınlarda bu oran yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte kullanılan silahın sahipliğinin ailede olduğu durumlarda kadın cinsiyet karşımıza yüksek oranda çıkmaktadır. Bölgenin ataerkil yapısı, kadın cinsiyetin hayat şartlarına karşı bu bölgelerde nispeten daha savunmasız olmasına yol açmakta (24), gerek ailevi sıkıntılar, gerekse de değersizlik ve güvensizlik düşüncelerinin sonucu olarak kolay ulaşılan silahlarla daha fazla ve daha sık yaralanma eylemlerine maruz kalmaktadırlar. Bu bölgelerde yapılacak ve sayıları artırılacak kadın odaklı etkinliklerle, kadınlara yönelik eğitim faaliyetleri ile toplumun kadın erkek eşitliğine yönelik farkındalığını artıracak faaliyetlerin bölge kadınlarının yaşanan bu tür olaylara daha az maruz kalmalarını sağlayacağı kanaatindeyiz.

SONUÇ

Bireysel silahlanmanın fazlalığı ve ateşli silahlara bağlı ölüm olayları toplumumuzda önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Bu sorunla çocuklarımızın da yüzleştiğini, yapılan çalışmalar ortaya koymaktadır. Çocukların ateşli silahlara erişiminin engellenmesi, bireysel silahlanmanın ciddi mekanizmalarla kontrol altına alınması ve ateşli silahların yol açabileceği zararlar hususunda toplumsal farkındalık oluşturulmasına yönelik eylemlerin bu tür olaylarla daha az karşılaşmamızı sağlayacağını düşünüyoruz.

ETİK

Etik Kurul Onayı: Bu çalışma için Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Bilimsel Çalışma İzin Kurulu'ndan 12.12.2017 tarih ve 21589509/2017/593 sayı ile bilimsel çalışma izni alınmış olup Helsinki Bildirgesi kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Danışman Değerlendirmesi: İç ve dış danışmanlarca değerlendirilmiştir.

Yazarlık Katkıları

Konsept: U.Ç., B.G., Dizayn: U.Ç., B.G., Veri Toplama veya İşleme: U.Ç., Analiz veya Yorumlama: U.Ç., B.G., Literatür Arama: B.G., Yazan: U.Ç.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

1. Convention on the rights of the child. United Nations; 1989. https://treaties.un.org/doc/Treaties/1990/09/19900902%2003-14%20AM/Ch_IV_11p.pdf (Erişim tarihi:25.06.2021)
2. Tokdemir M, Kafadar H, Düzer S. Elazığ'da 2001-2007 yılları arasında otopsi yapılan 0-18 yaş arası olgularının değerlendirilmesi. *Fırat Tıp Dergisi.* 2009;14:111-114. http://www.firattipdergisi.com/pdf/pdf_FTD_554.pdf
3. Amiri A, Sanaei-Zadeh H, Towfighi Zavarei H, Rezvani Ardestani F, Savoji N. Firearm fatalities. A preliminary study report from Iran. *J Clinical Forensic Med.* 2003;10(3):159-163. [https://doi.org/10.1016/S1353-1131\(03\)00082-8](https://doi.org/10.1016/S1353-1131(03)00082-8).
4. Radwan R, Farrag I, Farag H, Bayoumi A. A Retrospective Study of Child Deaths Among Cases Referred to the Egyptian Forensic Medicine Authority During the Period from January to December 2016. *Egyptian J. of Forensic Sci. Appli. Toxicol.* 2019;4:65-90. <https://doi.org/10.21608/ejfsat.2019.16974.1095>.
5. Aydın, F, Yavuz MS. İzmir ve Çevre İllerde Meydana Gelen Ateşli Silah Yaralanmasına Bağlı Çocukluk Çağı Ölümleri. *The Bulletin of Legal Medicine.* 2020;25(1):37-44. <https://doi.org/10.17986/blm.2020.v25i1.1362>.
6. Toka H. Eskişehir ilinde 1999-2008 yılları arasında ateşli silah yaralanmasına bağlı ölüm olgularının retrospektif değerlendirilmesi (Uzmanlık Tezi). Eskişehir; Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, 2011. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=2DXbZP_psAjbHBuF8Rk6UA&no=XfSeLtxd_jCEHGjJB5udRA
7. Kır MZ, Ketenci HÇ, Başbulut AZ, Özsoy S. Erzurum'da ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümlerin değerlendirilmesi. *Adli Tıp Dergisi.* 2012;26(1):27-37. <https://doi.org/10.5505/adlitip.2012.92408>.
8. Bozkurt İ. Diyarbakır'da 2009-2014 yılları arasında meydana gelen ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümlerin irdelenmesi (Uzmanlık Tezi). Diyarbakır; Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, 2015.
9. Tuan WJ, Frey JJ 3rd. Wisconsin firearm mortality, 2000-2014. *WMJ.* 2017;116(4):194-200.
10. <https://www.crisisgroup.org/tr/content/grafik-ve-haritalarla-turkiyedeki-pkk-catismasi>. (Erişim tarihi: 30.03.2021).
11. Türkiye'de Çocuk ve Genç Nüfusun Durumunun Analizi 2012. <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-ve-gen%C3%A7-n%C3%BCfusun-durumunun-analizi-2012> (Erişim tarihi:30.03.2021).
12. Senger C, Keijzer R, Smith G, Muensterer OJ. Pediatric firearm injuries: a 10-year single-center experience of 194 patients. *J Pediatr Surg.* 2011;46(5):927-932. DOI: 10.1016/j.jpedsurg.2011.02.032 .
13. Fowler KA, Dahlberg LL, Haileytes T, Gutierrez C, Bacon S. Childhood Firearm Injuries in the United States. *Pediatrics.* 2017;140(1):e20163486. doi: 10.1542/peds.2017-2298.
14. JH Price, Khubchandani J. Adolescent Homicides, Suicides, and the Role of Firearms: A Narrative Review. *Am J Health Educ.* 2017;48:2:67-79. <https://doi.org/10.1080/19325037.2016.1272507>.
15. Lahtrop SL. Childhood fatalities in New Mexico: medical examiner-investigated cases, 2000-2010. *J Forensic Sci.* 2013;58:700-704.
16. Demirci Ş, Doğan KH, Deniz İ, Büken B. Konya'da çocukluk çağında meydana gelen ateşli silah yaralanmasına bağlı ölümler. *The Bulletin of Legal Medicine.* 2009;14(1):22-29. <https://doi.org/10.17986/blm.2009141686>.

17. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211>. (Erişim Tarihi: 30/03/2021).
18. Herrin BR, Gaither JR, Leventhal JM, James Dodington. Rural Versus Urban Hospitalizations for Firearm Injuries in Children and Adolescents. *Pediatrics*. 2018;142(2):e20173318.
19. Nadeem S, Naheed K, Ijaz R, Ambreen S, Aslam M. Small arms, major transgressions: Exploring homicidal deaths by firearms in city of Faisalabad, Pakistan. *The Professional Medical Journal*. 2020;27:2170-2175.
20. T.C.İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, 28.12.2017 Tarihli Basın Açıklaması, <https://www.egm.gov.tr/28-aralik-2017-tarihli-basin-aciklamasi> (Erişim Tarihi: 30.03.2021).
21. Karp A. Estimating global civilian-held firearms numbers. *Small Arms Survey*. 2018. <https://www.smallarmssurvey.org/resource/estimating-global-civilian-held-firearms-numbers>
22. Brewer JW Jr, Cox CS, Fletcher SA, Shah MN, Sandberg M, Sandberg DI. Analysis of pediatric gunshot wounds in Houston, Texas: A social perspective. *J Pediatr Surg*. 2019;54(4):783-791. DOI: 10.1016/j.jpedsurg.2018.10.061
23. Prickett KC, Gutierrez C, Deb S. Family Firearm Ownership and Firearm-Related Mortality Among young children:1976-2016. *Pediatrics*. 2019;143(2):e20181171. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30835244/>
24. Mustafaoğlu Kıstı S. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kadının Statüsüne Yönelik Bir Araştırma (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul; İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı Sosyal Değişme Bilim Dalı, 2006. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/42101.pdf>